

TOIMINTASUUNNITELMA
VERKSAMHETSPLAN
2022

TORNIONLAAK-
SON MUSEO

TORNEDALENS
MUSEUM

SISÄLLYS – INNEHÅLL

Vaihtuvat näyttelyt	2
Tapahtumat	3
Museopedagogia	5
Kokoelmatyö	6
Tutkimus	7
Alueellinen vastuumuseotyö	7
Yhteistyöhankkeet	9
Markkinointi ja tiedotus	10
Tillfälliga utställningar	12
Evenemang	13
Museipedagogik	15
Arbete med samlingar	16
Forskning	17
Arbete som regionalt ansvarsmuseum	17
Samarbetsprojekt	19
Marknadsföring och informationsverksamhet	20

Tornionlaakson museo – Tornedalens museum vuoden 2022 toiminnassa keskeistä on uuden koelmahallintajärjestelmän käyttöönotto. Vaihtuvissa näyttelyissä korostuvat yhteistyöhankkeet, joista Struven ketjun näkyvyyttä vahvistetaan myös perusnäyttelyssä.

Vaihtuvat näyttelyt

Struven ketjun pohjoisia pisteitä virtuaalisesti

10.2.2022–

Esteetön seitsemälle Struven ketjun pisteelle kipuaminen virtuaalimallin avulla. VR-maailma otetaan osaksi museon perusnäyttelyä aulatilaan sijoitettuna.

VR-mallinnos on tuotettu yhteistyössä Lapin ammattikorkeakoulun kanssa.

Tornio maalauksissa

17.2.–20.3.2022

Osmo Santamäen Tornio-aiheisia maalauksia ja astioita.

Oma tuotanto.

AMMUU – Pohjoisten tunturikarjien historia, nykypäivä ja tulevaisuus

7.4.–21.8.2022

Mikä on lapinlehmä, fjällko tai STN? Näyttely nostaa esiin näkökulmia suojeltuihin, pohjoisiin alkuperäisrotuihin käsitellen pohjoisten tunturikarjien menneisyyden käännekohtia, nykypäivän tilannetta kuin tulevaisuudenkin näkymiä. Pääset myös pelaamaan peliä, miten itse saisit karjasi kukoistamaan vuosisatojen vaihtuessa. Tervetuloa alkuperäiskarjien matkaan!

Tuotetaan yhteistyössä 3MC – Pohjoiset tunturikarjat. Kulttuuriperintö ja geenivarat -hankkeen kanssa.

Oheisohjelmat: Seminaari, työpajat eri ikäkausille, puuhavikko lapsille, retki Tervolan Louelle ja/tai Övertorneån Hanhivittikkoon.

Struve Expo

14.9.–20.11.2022

Friedrich Georg Wilhelm von Struve (1793-1864) oli tähtitieteilijä, joka tutki maapallon muotoa Mustaltamereltä Hammerfestiin ulottuvan kolmiomittausketjun avulla. Mittausten tavoite oli saada tarkempi tieto maapallon muodosta. 10 valtion alueen ylitse kulkevassa ketjussa on kaikkiaan 258 peruskolmiota ja 265 peruspistettä, joista 34 on suojeltu. Näyttely esittelee UNESCO:n maailmanperintökohteiden listalle 2005 hyväksytyä Struven ketjua, erityisesti sen pohjoisia osia. Tuotetaan yhteistyössä Maailmanperintö Struven ketjun pohjoiset osat -hankkeen (EU:n Interreg Pohjoinen -ohjelma, EAKR), Lapin ammattikorkeakoulun, Haaparannan kunnan, Altan museon ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa.

Oheisohjelmat: työpajat eri ikäkausille.

Lasten joulu museossa

1.12.2022–15.1.2023

Oma tuotanto.

Tapahtumat

Kauneimmat joululaulut vielä kerran 5.1.2022

Yhteistyössä Tornion seurakunnan kanssa. Kahvi- ja piparitarjoilu.

Musiikki-ilta tammi-helmikuussa

Yhteistyössä Tornion kulttuuritoimen kanssa.

Kansainvälinen matkailuoppaan päivä 21.2.2022

Yhteistyössä Meri-Lapin matkailuoppaiden kanssa.

Kalevalan päivänä 28.2.2022

Kalervo Pääkkö kertoo aiheesta: ”Kullervon traaginen tarina ja Tornionlaakso”.

Yhteistyössä Tornion Kalevalaisten kanssa. Etäyhteys.

Hiihtolomaviikot 21.2.–13.3.2022 (vk 8–10)

Lastennurkkauksessa hiihtolomahenkistä tekemistä ja esineitä.

Talvihehku-Vinterglöd 2.–5.3.2022

Työpaja yhteistyössä Tornion ja Haaparannan kulttuuritoimistojen kanssa.

Tornio -päivät (9.–15.5.2022)

Kevätkirjaus-lastentapahtuma / Laitumelle lasku 15.5.2022 yhteistyössä Tornion kirjaston ja Aineen taidemuseon kanssa. Lehmiin liittyviä työpajoja lapsille. Ilmainen sisäänpääsy 14.5.

Kansainvälinen museopäivä 18.5.2022

Ilmainen sisäänpääsy museoon.

Haaparannan koululaisten museokierrokset

Toukokuun lopussa.

Opastetut hautausmaakierrokset yhteistyössä seurakunnan kanssa

Kesä-elokuussa Torniossa, Alatorniolla ja Karungissa.

Opastetut kaupunkikierrokset kesä- ja elokuussa

Peräpohjolan markkinat ja Kalottjazz & Blues 1.–2.7.2022

Tunturikarjaa museolla.

Kalottjazz & Blues Festival -tapahtuman yhteydessä museolla on **MUSEOBLUES** konsertti (1.7.2022)

Opastettu retki Tervolan Törmävaaraan

Elokuu-syyskuu, yhteistyössä Tervolan kotiseutuväen kanssa.

Haaparannan koululaisten kulttuuriperintövierailut Kukkolaforseenille ja Saivaaraan kivikautiseen kylään

Elo-syyskuussa.

Kulttuuripolku -viikko Tornion kouluille

Struve-aiheiset koululaisvierailut museolla syyskuussa. Yhteistyössä Tornion kaupunginkirjaston ja Aineen taidemuseon kanssa.

Vanhustenviikko 2.–9.10.2022

Tarjotaan ohjelmaa eläkeläisten toimintaryhmille ja vanhusryhmille.

Opi museossa -viikko 4.–9.10.2022

Struve-aiheinen työpaja (virtuaalimaailma ja peli).

Syyslomaviikot 17.–23.10.2022 (vko 42), 31.10.–6.11.2022 (vko 44, Ruotsi)

Pelejä lomalaisille museolla.

Kauhukartano 3.11.2022

Halloween-tapahtuma koko perheelle yhteistyössä Aineen taidemuseon ja kirjaston kanssa.

Ruotsalaisuuden päivä – Gustav Adolfsdagen 6.11.2022

Vietetään ruotsalaisuuden päivää ja Kustaa II Aadolfin nimipäivää.

Klassista musiikkia museolla.

Joulouutlet marraskuussa

Museolla on omat myyntipöydät joulumarkkinoiden aikaan.

Museon perusnäyttelyyn avataan tapahtuman yhteydessä joulunajaksi joulukattaukset.

Joulupolku -tapahtuma 10.12.2022

Koko perheen joulutapahtuma Kulttuurikartanon alueella.

Lucia-kulkue 13.12.2022

Haaparannan kielikoulun kuoro.

Museopedagogia

Museopedagogiaan kuuluvat muun muassa erilaiset opastukset aikuis- ja lapsiryhmille, tapahtumat, näyttelyiden pedagogiset osiot, työpajat ja matkalaukkunäyttelyt. Museon opetustoimintaa järjestetään sekä suomeksi että ruotsiksi ja sen tavoitteena on tornionlaaksolaisen identiteetin vahvistaminen. Museopedagogisessa toiminnassa otetaan huomioon myös kulttuuriympäristökasvatus.

Museolehtori luo yhteyksiä sekä Suomen että Ruotsin museolehtoreihin ja osallistuu muun muassa Norrbottenin alueen museolehtoreiden tapaamisiin sekä mahdollisuuksien mukaan museopedagogisen yhdistyksen Pedaalin toimintaan. Museo on mukana Lapin lastenkulttuuriverkostossa.

Ruotsin puolelle suuntautuvaa yhteistyötä kehitetään ottaen huomioon erilaiset ikäryhmät. Ryhdytään luomaan verkostoa esimerkiksi ikäihmisten harrastusryhmiin sekä asumisyksiköihin. Lisäksi mietitään, miten tavoitettaisiin paremmin työssäkäyvä aikuisväestö molemmin puolin rajaa. Kehitetään yhteistyötä eri järjestöjen kanssa.

Lisätään yhteistyötä Tornion kaupungin kulttuuritoimen, kirjaston ja Haaparannan kaupungin kulttuuritoimen kanssa.

Museopedagogia näyttelyissä

Perusnäyttelyn lastennurkkauksen vitriinin esineistöä muutetaan ja tehtäviä vaihdellaan vuoden aikana. Suunnitellaan toiminnallisia osioita myös muualle perusnäyttelyyn, esimerkiksi museon aulaan tuleva Struven ketjun pisteiden VR-kokemus, joka mahdollistaa esteettömän vierailun. Lapsiperheille suunnattu Lastenkierrös-vihkonen on tehty suomeksi ja ruotsiksi ja sitä päivitetään aina tarvittaessa. Oheiskokoelman esineistöä hyödynnetään opastuskierroksilla ilmiöiden ja asioiden havainnollistamisessa.

Työpajat

Vaihtuvien näyttelyiden yhteyteen tuotetaan työpajoja, joita voi tilata näyttelyopastusta täydentämään. Työpajojen kohderyhmä määräytyy näyttelyn sisällön mukaan. Uusista työpajoista kerrotaan kouluille koulutiedotteessa, museon nettisivuilla sekä kohderyhmän mukaan aineenopettajille tai luokanopettajille suoraan.

Tapahtumien yhteydessä ja koulujen lomien aikoihin järjestetään avoimia työpajoja.

Opastuksia ja työpajoja räätälöidään myös erilaisten ryhmien toiveiden mukaan.

Koululaistehtävät ja opastukset

Museon opetustoiminnassa otetaan huomioon Suomen ja Ruotsin opetussuunnitelmat. Opastukset oheistehtävineen räätälöidään kullekin ikäryhmälle sopiviksi. Alueellisena vastuumuseona haluamme opastuksilla huomioida myös opastettavien taustat ja kotipaikan. Esimerkiksi kauempaa tulevien koululaisten opastuksilla poimitaan näyttelystä erityisesti heidän omaan historiaansa liittyviä asioita.

Haaparannan 2.-, 5.- ja 7.-luokkalaisten vierailevat museossa toukokuussa museolehtorin opastuksella. Syksyllä museolehtori osallistuu Haaparannan 3.- ja 4.-luokkalaisten kulttuuriperintövierailuihin Kukkolaforseenilla ja Saivaaran kivikautisessa kylässä.

Matkalaukkunäyttelyt

Matkalaukkunäyttelyt (suomeksi ja ruotsiksi) sisältävät esineitä ja valokuvia sekä niiden taustamateriaalia ja kysymyksiä keskustelun pohjaksi. Näyttelyt ovat lainattavissa museolta maksutta. Kaksikielisen muisteluskun markkinointia lisätään Ruotsin puolelle. Matkalaukkunäyttelyn saavutettavuutta kehitetään esimerkiksi yhteistyössä kirjaston kanssa.

Muistojen kauppa

Museo sai vuonna 2021 lahjoituksena vanhalta Lankilan kaupalta esineistöä ja kaupassa käytössä olleet tiskit. Museon kokoelmissa on myös jo aiemmin muun muassa Avelan kirjakaupasta saatua esineistöä. Museo selvittää lahjoitusten pohjalta mahdollisuutta kauppamuseon perustamiseen kaupungin omistaman Granrothin talon yhteen huoneeseen. Tarkoitus on, että kauppa olisi toiminnallinen tila, jossa olisi esillä vanha kauppainterioori esineineen ja sen yhteyteen kehitetään erilaisia työpajoja. Kauppa olisi auki kesäisin kesätyöntekijöiden avoimena pitämänä ja muina aikoina tilauksesta. Vuonna 2022 aloitetaan hankkeen alustava suunnittelutyö ja hankerahoituksen hankinta. Muistojen kauppa tukee Tornionlaakson museon rajanylisen kaupankäynnin ilmiötä tallentavan ja esittävän teeman tavoitteita.

Englanninkielinen opasvihkonen

Museon englanninkielisiä sisältöjä pyritään kehittämään, jotta ne olisivat helpommin saavutettavissa. Taitetaan vihkonen, jossa pohjakartan avulla tuodaan perusnäyttelyn päätekstit ja sisältö helpommin hahmotettavaksi.

Kokoelmatyö

Tornionlaakson museo tallentaa erityisesti raja-alueen elämästä kertovaa aineistoa. Kokoelman painopisteinä näkyvät muun muassa seuraavat teemat: tornionlaaksolaiset kansanhuonekalut, paikallisten käsityöläisten tuotanto, teollisuushistoria, rajakauppa ja joppaus, rajaseudun koti ja kulutustottumukset. Uutena teemana nousevat korona ja sen vaikutukset rajalla, joka toisaalta linkittyy vahvasti myös rajakauppaan ja yleisesti rajankäyntiin. Museon kokoelmat karttuvat pääasiassa lahjoitusten kautta.

Museo osallistuu sekä alueellisten vastuumuseoiden kokoelmavastaavien yhteistyöverkosto Kova-Vastuu:n että Tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto TAKOn toimintaan. Tornionlaakson museo osallistuu TAKO:n POOLI 2:n toimintaan tallennustehtävänä: Yksilö, yhteisö ja julkinen elämä – Valtioiden rajat ylittävä vuorovaikutus ja kontaktit.

Tornionlaakson museon kokoelmapoliittinen ohjelma päivitettiin maaliskuussa 2019. Ohjelmaa päivitetään 2022 aikana museotoimintaa ohjaavan uudistuneen lainsäädännön osalta. Ohjelmaa tullaan myös päivittämään uuden kokoelmanhallintajärjestelmän vaikutusten osalta.

Museon kokoelmahallintajärjestelmä tulee vaihtumaan vuoden 2022 aikana. Sopimus uudesta kokoelmanhallintajärjestelmästä on allekirjoitettu ja järjestelmänvaihdon valmistelut on aloitettu loppuvuodesta 2021. Järjestelmä tullaan ottamaan käyttöön vuoden 2022 aikana. Vuosi 2022 tulee menemään kokoelmien osalta tiiviisti kokoelmahallintajärjestelmän vaihtoon liittyvissä töissä. Luettelointi- ja digitointityö tulee todennäköisesti olemaan vähäistä vuoden 2022 aikana, sillä pääpaino on jo syötettyjen luettelointitietojen tarkastus- ja yhtenäistämistyössä ja uuden kokoelmahallintajärjestelmän käyttöönotossa. Uuden järjestelmän myötä tullaan luomaan myös Tornionlaakson museon oma luettelointiohjeistus.

Finna on Suomen kirjastojen, arkistojen ja museoiden yhteinen hakupalvelu, jonka ylläpidosta vastaa Kansalliskirjasto. Uuden kokoelmanhallintajärjestelmän kautta saadaan ratkaisu teknisiin ongelmiin ja tavoitteena on avata museon oma Finna-näkymä vuoteen 2023 mennessä. Museon perusnäyttelyssä esillä olevasta aineistosta on ensimmäinen 300 objektin erä koottu ja tarkistettu. Uusi kokoelmahallintajärjestelmä saattaa vaatia lisätarkistuksia, mutta pohja on olemassa. Tavoite on, että tämän ensimmäisen erän osalta voitaisiin haravoitinta saada suoritettua ja sopimus Finnaan liittymisestä tehdä joko loppuvuodesta 2022 tai alkuvuodesta 2023. Finnaan liittymisissä on ollut ruuhkaa, joten liittymiseen vaikuttaa myös heidän tilanteensa.

Kotiseutuarkiston vanhimmat ja kiinnostavimmat järjestämättömät arkistot pyritään saamaan järjestetyksi ja tutkijoiden käyttöön. Keskeisimpiä näistä on Tornion kauppiaasyhdistyksen arkisto, jossa on aineistoa 1700-luvulta lähtien. Kaikki jo järjestetyt arkistot luetteloidaan uuteen kokoelmahallintajärjestelmään; WebMuskettiin niitä ei ole luetteloitu. Tavoitteena on saada myös arkistoluettelot Finnaan näkyville.

Tutkimus

Käynnistetään museon toiminta-alueeseen liittyviä tutkimuksia, jotka tullaan julkaisemaan sopivassa kontekstissa, kuten artikkeleina tieteellisissä julkaisuissa tai kokoomateoksissa, Tornionlaakson vuosikirjassa tai erillisinä kirjoina.

Museo on yhteistyökumppanina noin satasivuisen Tornion 400-vuotisen historian ”kansanpainoksen” kokoamisessa. Kirjaa voidaan käyttää myös kouluopetuksessa ja siitä voidaan tehdä käännös ruotsiksi / englanniksi.

Alueellinen vastuumuseotyö

Tornionlaakson museo on toiminut museolain (314/2019) mukaisena alueellisena vastuumuseona vuoden 2020 alusta lähtien. Tornionlaakson museolle on myönnetty alueellisen museotoiminnan edistämistehtävä ja kulttuuriympäristötehtävä nykyisellä toimialueellaan Tornionlaaksossa. Alueellista vastuumuseotyötä koskeva kolmivuotissuunnitelma (*Alueellisen työn suunnitelma vuosille 2020–2022*). Tornionlaakson maakuntamuseo – Tornedalens museum, 14.6.2019) on laadittu vastuumuseohakemuksen yhteydessä. Alkuvuonna 2022 tehdään uusi suunnitelma vuosiksi 2023–2026 ja haetaan jatkoa vastuumuseotyöhön seuraavalle nelivuotiskaudelle.

Alueellisen museotoiminnan edistämistehtävässä museo on toimialueellaan kulttuuriperinnön asiantuntija. Vastuumuseo kehittää ja edistää museotoimintaa, toimialansa yhteistyötä sekä kulttuuriperinnön tallentamista ja digitaalista saatavuutta. Kulttuuriympäristötehtävässä museo toimii kulttuuriympäristön, erityisesti rakennetun ympäristön ja arkeologisen kulttuuriperinnön, asiantuntijaviranomaisena, joka antaa asiantuntijalausuntoja, osallistuu viranomaisneuvotteluihin ja antaa neuvontaa sekä kehittää ja edistää kulttuuriympäristön vaalimista, toimialansa yhteistyötä sekä kulttuuriympäristötiedon digitaalista tallentamista ja saatavuutta. Alueellisen vastuumuseon tehtävien asianmukaista hoitamista varten museolla on aluetutkija, rakennustutkija ja arkeologi.

Museo on mukana Lapin vastuumuseoiden yhteistyöverkostossa (LAAVA). Verkostoon kuuluvat Tornionlaakson museon lisäksi Lapin maakuntamuseo, Saamelaismuseum Siida, Rovaniemen taidemuseo ja Kemin taidemuseo – Aluetaidemuseo.

Alueellisen museotoiminnan edistämistehtävä

Tornionlaakson museo toimii kulttuuriperinnön asiantuntijana toimialueellaan. Alueellinen näkökulma on mukana kaikessa museon toiminnassa.

Alueellista museotoiminnan edistämistehtävää toteutetaan museon laatiman alueellisen suunnitelman mukaisesti. Vuonna 2022 jatketaan yhteistyöverkoston kokoamista maakunnallisten ja kunnallisten toimijoiden sekä kolmannen sektorin kanssa. Jatkamme myös Tornionlaakson kuntien ja asukkaiden toiveiden ja tarpeiden kartoittamista museopalveluiden kehittämisestä alueella. Kun uusi koelmahallintajärjestelmä saadaan käyttöön syksyllä 2022, voidaan aloittaa myös neuvottelut Lapin maakuntamuseon ja Kemin historiallisen museon kanssa maakunnallisen ja alueellisen kokoelmapoliittisen suunnitelman laatimisesta.

Tornionlaakson museo neuvoo ja opastaa alueensa paikallismuseoista vastaavia tahoja sekä niitä kohteita, jotka saavat Museoviraston harkinnanvaraista avustusta. Tulevalle vuodelle Keminmaaseura on hakenut avustusta Keminmaan makasiinimuseon rakennuksen kunnostamiseen ja Tervolan museoseura museon opaskylttien uusimiseen. Alueellisen museotoiminnan osalta jaetaan hyviä käytänteitä ja kehitetään kulttuuriperintökasvatusta myös paikallismuseoiden kohdalla.

Tulevana vuonna pyritään toteuttamaan yhteistyössä muiden LAAVA-verkoston vastuumuseoiden kanssa järjestetyssä Lapin museopäivä-webinaarissa nousseita kehitysehdotuksia, erityisesti paikallismuseotoimijoiden ja alueen kotiseutuseurojen keskinäistä verkostoitumista.

Paikallismuseoiden esittelyjä Tornionlaakson museon internetsivuilla päivitetään ja ylläpidetään aktiivisesti, ja museoiden näkyvyyttä edistetään edelleen myös nostamalla niiden tapahtumia Tornionlaakson museon somekanaviin. Verkostoitumista ja museoiden yhteistyötä pidetään yllä järjestämällä ja osallistumalla alueellisiin kokouksiin yhteistyössä Kotiseutuliiton, Lapin maakuntamuseon ja paikallisten kotiseutuyhdistysten kanssa.

Vuonna 2022 toteutettavan Tunturikarja-teemaisen vaihtuvan näyttelyn yhteydessä pyritään luomaan uusia toimintatapoja, joissa vaihtuvien näyttelyiden museopedagogista tarjontaa viedään toiminta-alueen kuntiin yhteistyössä paikallismuseoiden kanssa.

Alueellinen kulttuuriympäristötehtävä

Tornionlaakson museo toimii kokonaisvaltaisesti alueensa rakennetun kulttuuriympäristön ja maiseman sekä arkeologisen kulttuuriperinnön asiantuntijaviranomaisena.

Kulttuuriympäristötehtävää toteutetaan museon laatiman alueellisen suunnitelman mukaisesti. Vuoden 2022 aikana jatketaan yhteistyötä sekä valtakunnallisten, maakunnallisten että kunnallisten viranomaisten ja toimijoiden kanssa. Museo tiedottaa alueensa kuntia edelleen roolistaan kulttuuriympäristön asiantuntijaviranomaisena sekä sopii käytänteistä eri toimijoiden kanssa. Museo osallistuu ELY-keskuksen järjestämiin kuntien lakisäätöihin kehittämiskeskusteluihin sekä MRL-päiville.

Museo antaa alueiden käyttöön, rakentamiseen ja kulttuuriympäristön hoitoon liittyviä asiantuntijalausuntoja ja -kannanottoja ja osallistuu viranomaisneuvotteluihin sekä suunnittelupalaverihin. Rakennustutkija ja arkeologi antavat neuvontaa kulttuuriympäristön hoitoon liittyvissä kysymyksissä sekä yksityisille että yhteisöille. Museo osallistuu asiantuntijana myös kulttuuriympäristöä koskeviin muihin hankkeisiin ja kehittämissuunnitelmiin. Arkeologi ja rakennustutkija päivittävät Muinaisjäännösrekisteriä ja omaa kulttuuriympäristön tietojärjestelmää, Museon informaatioportaalia (MIP).

Museo aloittaa vuonna 2000 Museoviraston toteuttaman Tornion kaupunkiarkeologisen inventoinnin päivivityön. Inventointi on yli 20 vuotta kestäneen runsaan kaivu- ja tutkimustoiminnan myötä vanhentunut. Päivitetty inventointi helpottaa kulttuuriympäristötyötä museolla, mutta toimii myös työkaluna Tornion Suensaaren vanhalle kaupunkialueelle kohdistuvien toimien suunnittelussa.

Museo tekee yhteistyötä Museoviraston sekä Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa kulttuuriympäristökysymyksissä. Museo toimii asiantuntijana ja ohjaajana korjaushankkeissa sekä Museovirasto ja Kotiseutuliiton jakamissa valtionavustuksissa. Museo on jäsenenä Lapin kulttuuriympäristön ja maisemanhoidon yhteistoimintaryhmässä sekä Lapin, Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueiden toimijat käsittävässä Pohjois-Suomen kulttuuriympäristöyhteistyöryhmässä.

Museo osallistuu Euroopan kulttuuriympäristöpäivien järjestelyihin yhdessä Lapin rakennusperinne ja maisemanhoito ry:n kanssa. Vuoden 2022 teemana on ”Kestävä perintö”. Järjestetään kulttuuri-perintöretki tai -tapahtuma Lapin rakennusperinne ja maisemanhoito ry:n tai Tornion Kotiseutuseuran kanssa. Osallistutaan Suomen Historialliset kaupungit ry:n toimintaan mahdollisuuksien mukaan.

Museopedagogiikassa otetaan huomioon kulttuuriympäristökasvatus. Arkeologi edistää maakunnallista, kansallista ja kansainvälistä näkyvyyttä arkeologisen viranomaistentehtävän hoidon ja tutkimuksen edistämisen osalta. Kehitetään hankeyhteistyötä arkeologisen kulttuuriperinnön suojeeluun, tutkimukseen ja yleisötyöhön liittyen eri toimijoiden kanssa. Museo hakee Mullankaivajat-hankerahoitusta Suomen Kulttuurirahastolta yhdessä Muonion kunnan ja seurakunnan kanssa. Hankkeessa tutustutetaan Muonion 5. ja 6. luokkien oppilaita kulttuuriympäristönsä havainnointiin ja tutkimukseen arkeologian keinoin. Arkeologi järjestää yhteistyössä paikallismuseoiden ja kotiseutuyhdistysten kanssa retkiä ja koululaistapahtumia alueen merkittävälle arkeologisille kohteille ja lisää kulttuuriperinnön sekä kulttuuriperintötyön näkyvyyttä ja saavutettavuutta paikallisissa tapahtumissa.

Yhteistyöhankkeet

Museo on mukana **Struven ketjuun** liittyvissä hankkeissa ja pyrkii toiminnallaan aktiivisesti pitämään esillä UNESCO:n maailmanperintöä. Lapin AMK:n **The Northern parts of the World Heritage Struve Geodetic Arc** Interreg-hankkeen tavoitteisiin kuuluu ketjun tunnettavuuden lisääminen ja matkailumarkkinointi. Hanke jatkuu vuoden 2022 loppuun asti. Museo on mukana myös ruotsalaisten Struven ketjun Ruotsin Tornionlaaksossa olevien maailmanperintöpaikkojen hoidosta vastavassa työryhmässä: **Förvaltningsrådet för den svenska delen av värdsarvet Struves meridianbåge**.

Elävä perintö. Tornionlaakson museo työskentelee yhteistyössä ProSiika -yhdistyksen kanssa. Tavoitteena on edistää Tornionjoen perinteisen koskikalastuskulttuurin hyväksymistä Unescon aineetoman kulttuuriperinnön luetteloon. Hakemusta varten on perustettu hanke 2021 **Tule mukhaan-Följ med** ja työryhmä. Museo on yhteistyökumppanina mukana tekemässä Tornionjoen perinteisen koskikalastuskulttuurin aiehakemusta vuonna 2022.

Tornionlaakson neuvosto. Museo on mukana Tornionlaakson neuvoston Kulttuuri- ja matkailutyöryhmässä.

Teollisuusmatkailun verkostot. Museo on mukana alueen teollisuusmatkailun kehittämistyössä osallistumalla mm. Lapin ammattikorkeakoulun vetämään Teollisuusmatkailun konseptointihankkeen (EAKR, Lapin liitto, Vipuvoimaa EU:lta) teollisuusmatkailun konseptin kehittämistyöpajoihin ja

muuhun toimintaan. Hankkeessa "tuotetaan Meri-Lapin alueelle teollisuusmatkailun konsepteja yhdessä alueen matkailuyritysten, teollisuuden ja sidosryhmien kanssa." Hankkeen päätoteuttaja on Lapin ammattikorkeakoulu yhteistyökumppaneinaan Lapin yliopisto ja Kemmin kaupunki.

Näyttely-yhteistyö. Museon perusnäyttelyyn on tavoitteena saada meänkielinen audio-opastus. Näyttelytekstit on lyhennetty suomenkieliseen muotoon. Jatkossa hanke edellyttää näyttelytekstien meänkielistä käännöstä, niiden lukemista ja audiolaitteiston hankkimista. Hankkeeseen haetaan rahoitusta yhteistyössä ruotsalaisten kanssa.

Statens Historiska Museet tuottaa Sveriges historia -verkkosivulle opetusmateriaalia. Sivuston yhtenä teemana on Tornionlaakson historia. Museo on lupautunut tuottamaan verkkosivustolle yhden oppitunnin Tornionlaakson historiasta yhteistyössä haaparantalaisen koululuokan kanssa.

3MC-Pohjoiset tunturikarjat. Kulttuuriperintö ja geenivarat -hanke. Kyseessä on yhteispohjoismainen yhteistyöprojekti, jossa perehdytään lapinlehmän-fjällkon kulttuurihistoriaan ja geeniperimään vuosien 2021–2022 aikana. Museo on lupautunut olemaan hankkeessa kumppanina.

Markkinointi ja tiedotus

Museon markkinoinnin ja tiedotuksen kohderyhmiä ovat paikalliset yksittäiskävijät, päiväkodit, koulut, lapsiperheet, matkailijat, matkailuyritykset sekä yhdistykset ja yritykset. Tiivistetään yhteistyötä alueen oppaiden kanssa, jotta museon yleisöpohjaa saataisiin laajennettua.

Markkinointia kehitetään vuosikellon avulla. Vuosikello helpottaa markkinoinnin tehtävien aikatauluttamista ja selkiyttää markkinoinnin työnjakoa. Suunnitelmaan merkitään museon vuotuiset tapahtumat, säännöllisten tiedotteiden (koululaistiedote, muistelusalaku) julkaisuajankohdat, näyttelyiden vaihtuminen sekä muu oheisohjelma.

Vaihtuvista näyttelyistä ja tapahtumista tiedotetaan tapahtumakalentereissa (Kaleva, Lapin meinfo, museot.fi), museon omilla internetsivuilla (www.tornio.fi/tornionlaaksonmuseo), Meri-Lapin museoiden yhteisillä verkkosivuilla (www.merilapinmuseot.fi), Tornion kaupungin internetsivuilla sekä museon somekanavissa Instagramissa ja Facebookissa. Tiedonhaussa Museot.fi -sivuston päivittäminen on tärkeää, sillä Museokortin käyttäjät saavat tiedot museon toiminnasta tämän sivuston kautta. Näyttelyistä ja tapahtumista tiedotetaan jatkossa myös museon postituslistan välityksellä. Sähköpostilistan kautta lähetetään ajankohtaisesta tulevasta toiminnasta kertova uutiskooste 2–4 kertaa vuodessa.

Näyttelyistä ja tapahtumista tehdään julisteet, jotka jaetaan aina vähintään Haaparannan ja Tornion kaupungintaloille ja kirjastoille, neuvoloille sekä tietyille yhteistyökumppaneille. Kouluille toimitetaan julisteet lastentapahtumista ja uusista näyttelyistä. Näyttelyistä ja museon omista tapahtumista lähetetään lehdistötiedotteet. Markkinointia kehitetään edelleen, jotta näyttelytiedotus ja -julisteet tavoittaisivat paremmin koko aluemuseon toiminta-alueen koulut, kunnantalot, kirjastot ja neuvolat. Mietitään mahdollisuuksia laajentaa markkinointia esimerkiksi neuvoloihin, nuorisotoimeen ja seurakunnan nuorisotyöhön.

Kaupungin maksutonta näyttötilaa LCD-tauluilla varataan aina uuden näyttelyn alkuun.

Museo on mukana alueellisessa matkailumainonnassa. Yhteistyötä alueen matkailuoppaiden ja yhdistysten kanssa pyritään tiivistämään.

Museon yleisesitettä jaetaan paikallisesti ja alueellisesti majoitusliikkeisiin ja turistikohteisiin. Esite on tehty neljällä kielellä: suomeksi, ruotsiksi, englanniksi ja venäjäksi. Tiedotteet tehdään pääsääntöisesti sekä suomeksi että ruotsiksi. Vuosittainen näyttelykalenteri tehdään myös englanniksi museon verkkosivustoja varten. Tehostetaan verkko- ja kiertonäyttelyiden sekä muisteluskun mainontaa koko alueella.

Kouluille lähetetään koulutiedote museon toiminnasta, näyttelyistä ja niihin liittyvistä työpajoista vähintään kahdesti vuodessa syys- ja kevätlukukauden alussa. Koulutiedotteessa kerrotaan kuinka museon näyttelyitä voi hyödyntää eri oppiaineissa. Tiedote jaetaan opettajille tulosteina ja lähetetään kouluille. Sähköistä tiedotusmahdollisuutta opettajille kehitetään. Kerätään esimerkiksi sähköpostilistaa kiinnostuneista opettajista. Museon verkkosivuilta saatavia oppimateriaaleja kehitetään ja lisätään mahdollisuuksien mukaan.

Sosiaalista mediaa hyödynnetään markkinoinnin lisäksi kommunikoinnissa museon yleisön kanssa. Facebookissa ja Instagramissa yleisöllä on mahdollista esittää kysymyksiä museon edustajille ja jättää tiedusteluja museon aineistoista. Järjestetään näyttelyihin ja nykyajan tallennukseen liittyviä kampanjoita sosiaalisessa mediassa. Museon Youtube-kanavaa hyödynnetään näyttelyiden markkinoinnissa, tapahtumien toteutuksessa ja näyttelysisältöjen esittelyssä.

Museon tapahtumista luennot pyritään järjestämään hybriditapahtumina niin, että niitä olisi mahdollisuus seurata myös etäyhteydellä.

Vahvistetaan museon tunnettuutta asiantuntijana tuomalla laajalle yleisölle esille museon eri työntekijöiden työtehtäviä. Toteutetaan henkilökunnan toimenkuvien esittelyt Facebookissa ja Instagramissa julkaistavilla videoilla ja/tai postauksilla.

Perusnäyttelyn opastuksia, kuten jo olemassa olevaa ”Lentonoitja ja kauniita kummituksia” -teemaopastusta kehitetään edelleen ja markkinoidaan aktiivisesti muun muassa yrityksille.

VERKSAMHETSPLAN 2022

Det centrala för Tornedalens museum – Tornionlaakson museo under verksamhetsåret 2022 blir att lansera det nya samlingsförvaltningssystemet. I tillfälliga utställningar är det samarbetsprojekt som är viktiga och av dessa blir Struves meridianbåge även mer synlig i basutställningen.

Tillfälliga utställningar

Struves meridianbåges nordliga punkter virtuellt

10/2 2022–

Med hjälp av en virtuell modell klättrar du utan hinder upp på sju punkter i Struves meridianbåge. VR-världen blir en del av basutställningen och den placeras i entréhallen. VR-modellen har tagits fram i samarbete med Lapplands yrkeshögskola.

Torneå i målningar

17/2–20/3 2022

Målningar och kärll med Torneå-motiv av Osmo Santamäki.
Egen produktion i samarbete med Aines konstmuseum.

AMMUU – Nordliga fjällboskapens historia, nutid och framtid

7/4–21/8 2022

Vad är en fjällko, lapinlehmä eller STN? Utställningen lyfter fram olika aspekter kring skyddade, nordliga ursprungsraser genom att betrakta historiska vändpunkter, nuläge och även framtidsutsikter för nordliga fjällboskap. Du kan också spela ett spel där du ska försöka få din boskap att blomstra genom årtiderna. Välkommen att färdas med ursprungsboskap!
Produceras i samarbete med 3MC – Nordliga fjällboskap. Kulturarv och genresurser- projektet.
Tilläggsprogram: Seminarium, workshoppar för olika åldersgrupper, pysselhäfte för barn, tur till Loue i Tervola och/eller Hanhivittikko i Övertorneå.

Struve Expo

14/9–20/11 2022

Friedrich Georg Wilhelm von Struve (1793–1864) var en astronom som forskade kring jordens form genom en kedja av trianglar, en meridianbåge från Svartahavet till Hammerfest. Mätningarna gick ut på att få mer exakta uppgifter om jordens form. Meridianbågen som går genom 10 länder består av sammanlagt 258 bastrianglar och 265 baspunkter varav 34 är skyddade. Utställningen presenterar Struves meridianbåge som 2005 godkändes till Unesco:s lista över världsarv med fokus på dess nordligaste delar,

Utställningen produceras i samarbete med projektet De nordligaste delarna av Världsarvet Struves meridianbåge (EU-programmet Interreg Nord, EAKR), Lapplands yrkeshögskola, Haparanda stad, Alta museum och andra samarbetspartners.

Tilläggsprogram: workshoppar för olika åldersgrupper.

Barnens jul i museet

1/12 2022–15/1 2023

Egen produktion.

Evenemang

De vackraste julsångerna än gång till 5/1 2022

I samarbete med Torneå församling. Kaffe med pepparkakor serveras.

Musikkväll i januari-februari

I samarbete med kulturförvaltningen i Torneå.

Internationella turistguidedagen 21/2 2022

I samarbete med Sjölapplands (Meri-Lapin) turistguider.

Kalevaladagen 28/2 2022

Kalervo Pääkkö berättar om "Kullervos tragiska historia och Tornedalen".

I samarbete med Kalevala-föreningen i Torneå. Distansförbindelse.

Sportlovsveckor 22/2–14/3 2022 (v 8–10)

Uppgifter och föremål i sportlovsanda i utställningens barnhörna.

Vinterglöd-Talvihehku 2–5/3 2022

Workshop i samarbete med kulturförvaltningarna i Torneå och Haparanda

Torneå-dagar (9–15/5 2022)

Vårsprånget-barnevenemang / Betessläpp 15/5 2022 i samarbete med Torneå stadsbibliotek och Aines konstmuseum. Workshoppar för barn med kor som tema. Gratis inträde 14/5.

Internationella museidagen 18/5 2022

Gratis inträde till museet.

Haparanda-elevers museibesök

I slutet av maj.

Guidade besök på begravningsplatser i samarbete med församlingen

I juni-augusti i Torneå, Björkö (Alatornio) och Karungi.

Guidade stadsturer i juni och augusti

Peräpohjola marknad – Nordbottniska marknaden och Kalottjazz & Blues 1–2/7 2022

Fjällkor vid museet.

I samband med Kalottjazz & Blues Festivalen arrangeras en **MUSEIBLUES** konsert (1/7 2022)

Guidad tur till Törmävaara i Tervola

Augusti-september, i samarbete med Tervola hembygdsfolk

Haparanda-elever besöker kulturarven Kukkolaforsen och i Saivaara stenåldersby

Augusti-september.

Kulturstigsveckan för Torneå-skolor

Skolorna besöker museet kring Struve-temat i september. I samarbete med Torneå stadsbibliotek och Aines konstmuseum.

De äldres vecka 3–10/10 2022

Program för pensionärernas aktivitetsgrupper och äldregrupper

Lär dig i museet -vecka 4–9/10 2022

Workshop med Struve-tema (virtuell värld och spel).

Höstlovsveckor 17–23/10 2022 (v 42), 31/10–6/11 2022 (v 44, Sverige)

Spel för skollediga i museet.

Halloween skräck 3/11 2022

Halloweenevent för hela familjen i samarbete med Torneå stadsbibliotek och Aines konstmuseum.

Svenska dagen – Gustav Adolfsdagen 6/11 2022

Vi firar svenska dagen och Gustav II Adolfs namnsdag.

Klassisk musik vid museet.

Juloutlet i november

Museet har försäljningsstånd under julmarknaden.

Museets basutställning dukar för jul i samband med evenemanget.

Julstigen 10/12 2022

Ett jularrangemang för hela familjen på Kulturgården.

Luciatåg 13/12 2022

Haparanda-Torneå Språkskolans kör

Museipedagogik

Museipedagogiken består av bland annat olika guidningar för vuxen- och barngrupper, evenemang, utställningars pedagogiska delar, workshoppar och resväskutställningar. Museet har undervisningsverksamhet på både svenska och finska med målet att förstärka den tornedalska identiteten. Museipedagogisk verksamhet uppmärksammar även kulturmiljöfostran.

Museilektorn skapar kontakter med både finska och svenska museielektorer och deltar bland annat i möten mellan museielektorer från Norrbotten och i möjligaste mån i den museipedagogiska föreningen Pedals verksamhet. Museet ingår i barnens kulturnätverk i Lapplands län.

Samarbete med svenska sidan utvecklas med hänsyn till olika åldersgrupper. Nätverk börjar byggas till exempel med de äldres hobbygrupper och boendeenheter. Därtill försöker man tänka ut hur den arbetande vuxna befolkningen på båda sidor om gränsen nås på ett bättre sätt. Samarbete med olika organisationer utvecklas.

Samarbete med Torneå stads kulturförvaltning, bibliotek och kulturförvaltningen i Haparanda stad utökas.

Museipedagogik i utställningar

Föremålssamlingarna i barnhörnans vitrin byts ut och uppgifter varierar under året. Interaktiva sektioner planeras även till basutställningens andra delar, till exempel en VR-upplevelse om Struves meridianbåge i museets aula vilket möjliggör ett tillgängligt besök för alla. Broschyren Barnrundan på både finska och svenska är ämnat för barnfamiljer och uppdateras alltid vid behov. Föremålen i samlingen nyttjas vid guidningar för att illustrera företeelser och händelser.

Workshoppar

I samband med tillfälliga utställningar produceras workshoppar, som kan beställas för att komplettera utställningsguidningar. Workshopparnas målgrupper varierar utifrån utställningens innehåll. Skolorna informeras om nya workshoppar genom infokrifter till skolor samt utifrån respektive målgrupp direkt till ämneslärare och klasslärare.

I samband med evenemang och skolornas lovveckor arrangeras öppna workshoppar.

Guidningar och workshoppar skräddarsys även utifrån olika gruppers önskemål.

Elevuppgifter och guidningar

Museets undervisningsverksamhet tar hänsyn till undervisningsplanerna i både Finland och i Sverige. Guidningar med tilläggsprogram skräddarsys för att passa respektive åldersgrupp. Som regionalt ansvarsmuseum vill vi vid guidningar även uppmärksamma besökarnas bakgrund och hemort. Till exempel vid guidning av elever som kommer längre bortifrån plockar vi fram utställningsmaterial som speciellt anknyter till deras historia.

Haparandas 2-, 5- och 7-klassare besöker museet i maj med museilektorn som guide. På hösten deltar museilektorn tillsammans med Haparandas 3- och 4-klassare i kulturarvsbesök vid Kukkolaforsen och i Saivaara stenåldersby.

Resväskeställningar

Resväskeställningarna (på finska och svenska) består av föremål och foton inklusive bakgrundsmaterial och frågor som diskussionsunderlag. Utställningarna kan lånas från museet utan kostnad. Marknadsföring av den tvåspråkiga minnesportföljen utökas på svenska sidan. Resväskeställningens tillgänglighet utvecklas till exempel i samarbete med biblioteket.

Minnenas butik

2021 fick museet motta en donation i form av föremål och försäljningsdisk som använts i Lankilas handelsbutik förr i tiden. Museets församling innehåller redan bland annat föremål från Avelas bokhandel. Museet utreder möjligheten att med donationer som bas kunna bygga ett butiksmuseum i ett rum i det Granrothska huset som staden äger. Meningen är att butiken ska vara en interaktiv lokal där den gamla affärsinteriören med sina föremål kan ställas ut och där man kan utveckla olika typer av workshoppar. Affären kunde ha öppettid under sommartid genom sommararbetare och på beställning under andra tider. Projektets preliminära planeringsarbete och ansökning av projektfinansiering påbörjas 2022. Minnenas handelsbod stöder Tornedalens museums målsättning att bespara och presentera företeelser kring gränsöverskridande handel.

Ett guidehäfte på engelska

Museets innehåll på engelska utvecklas för att öka tillgängligheten. Man tar fram en broschyr där man med hjälp av en plankarta gör basutställningens huvudtexter och innehåll lättare att ta till sig.

Arbete med samlingar

Tornedalens museum sparar framförallt material som beskriver livet i gränsområdet. Samlingen har bland annat följande viktiga temaområden: tornedalska allmogemöbler, lokala hantverkarnas produktion, industriell historia, gränshandel och smuggling, gränstraktens hem och konsumtionsvanor. Som ett nytt tema kommer koronapandemin och dess påverkan på gränsen som även den är starkt förknippat med gränshandel och gränspassager i allmänhet. Museets samlingar växer i första hand genom donationer.

Museet deltar i samarbetsnätverket för ansvarsmuseers samlingsansvariga KovaVastuu samt i TAKOs, besparings- och samlingsnätverkets, verksamhet. Tornedalens museum deltar i TAKOs, POOL 2 verksamhet med Individ, samhälle och offentligt liv – Samverkan och kontakter över riksgränser som sin besparingsuppgift.

Det samlingspolitiska programmet för Tornedalens museum uppdaterades i mars 2019. Programmet kommer att uppdateras under 2022 för att överensstämja med den nya lagstiftningen som styr museiverksamhet. Programmet kommer även att uppdateras för att ta hänsyn till det nya samlingsförvaltningssystemet.

Museets samlingsförvaltningssystem kommer att bytas ut under 2022. Avtalet för det nya samlingsförvaltningssystemet har undertecknats och förberedande arbete inför systembyte har påbörjats i slutet av 2021. Systemet kommer att tas i drift under 2022. Under 2022 kommer det mesta arbetet med församlingar att ägnas åt arbete i anslutning till byte av samlingsförvaltningssystem. Katalogiserings- och digitaliseringsarbete kommer sannolikt att vara minimalt under 2022 eftersom fokuset

kommer att ligga på kontroll- och samordning av redan inmatade katalogiseringsuppgifter och idrifttagning av det nya samlingsförvaltningssystemet. I och med det nya systemet kommer man även att skapa egna katalogiseringsregler för Tornedalens museum.

Finna är en gemensam sökportal för finska bibliotek, arkiv och museer vars underhåll Nationalbiblioteket ansvarar för. I och med det nya samlingsförvaltningssystemet kommer man att få en lösning på de tekniska problemen som funnits och målet är att museets egna Finna-fönster öppnas fram till 2023. Av material som finns i museets basutställning har det första partiet på 300 objekt samlats och kontrollerats. Det nya samlingsförvaltningssystemet kan kräva kompletterande justeringar men grunden finns. Målet är att den första omgången kan föras in och att ett anslutningsavtal för Finna undertecknas antingen i slutet av 2022 eller i början av 2023. Det är just nu många som ska ansluta sig till Finna vilket också har sin påverkan.

Målet är att hembygdsarkivets äldsta och mest intressanta ännu inte iordningställda arkiv iordningställs så att de blir tillgängliga för forskarna. Ett av de viktigaste är Torneå köpmannaföreningens arkiv med material från och med 1700-talet. Alla arkiv som redan ställts i ordning kommer att katalogiseras i det nya samlingsförvaltningssystemet; de har inte katalogiserats i WebMusketti. Målet är även att arkivkatalogen ska bli synliga i Finna.

Forskning

Forskning i anslutning till museets verksamhetsområde sätts igång och forskningsresultat kommer att publiceras i lämpliga sammanhang så som vetenskapliga artiklar eller i samlingsverk, Tornedalens årsbok eller som separata böcker.

Museet är en samarbetspartner för att samla ihop material till en "folkversion" på hundra sidor om Torneås 400 åriga historia. Boken kan användas i skolundervisning och den kan också översättas till svenska/engelska.

Arbete som regionalt ansvarsmuseum

Tornedalens museum har enligt den nya museilagen (314/2019) från och med 2020 arbetat som ett regionalt ansvarsmuseum. Tornedalens museum har fått ett uppdrag att främja det regionala museiarbetet och kulturmiljön i sitt nuvarande verksamhetsområde Tornedalen. En treårig plan för regionalt ansvarsmuseiarbete (2020–2022) har tagits fram för Tornedalens museum 14/9 2019 i samband med ansökan till ansvarsmuseum. En ny plan för 2023–2026 tas fram i början av 2022 samtidigt som man söker förlängning av arbete som regionalt ansvarsmuseum för kommande fyraårsperiod.

Uppdraget att främja regionalt museiarbete innebär att museet i sitt verksamhetsområde fungerar som expert i frågor som gäller kulturarv. Ett ansvarsmuseum utvecklar och främjar museiverksamhet, samarbete i sin bransch samt besparing av kulturarv och digital tillgänglighet. I sitt kulturmiljöuppdrag arbetar museet som expertmyndighet för kulturmiljö, framförallt bebyggd miljö, samt som sakkunnig myndighet inom arkeologiskt kulturarv, som ger expertutlåtanden, deltar i myndighetsförhandlingar och handleder, utvecklar och bidrar till värnande av kulturmiljöer, museisamarbetets utveckling och digital besparing samt kulturmiljökunskapens tillgänglighet. För att på ett adekvat sätt kunna ta hand om sitt uppdrag som ansvarsmuseum har museet en regionforskare, byggforskare och en arkeolog.

Museet är med i samarbetsnätverket för ansvarsmuseerna i Lapplands län (LAAVA). Förutom Tornedalens museum består nätverket av Lapplands landskapsmuseum, Samemuseet Siida, konstmuseet i Rovaniemi och konstmuseet i Kemi-Regionalt konstmuseum.

Uppdraget att främja regional museiverksamhet

Tornedalens museum arbetar som expert för kulturarv i sitt verksamhetsområde. Den regionala synvinkeln genomsyrar all verksamhet som museet bedriver.

Uppdraget att främja regional museiverksamhet utgår från den regionala plan som museet tagit fram. Nätverksbygget fortsätter under 2022 tillsammans med aktörer på landskaps- och kommunal nivå samt med den tredje sektorn. Vi fortsätter också att kartlägga Tornedalskommuners och invånarnas önskemål och behov när det gäller att utveckla museitjänster i området. När det nya samlingsförvaltningssystemet tas i drift hösten 2022, kan vi också starta förhandlingar med Lapplands landskapsmuseum och Kemi historiska museum för att ta fram en landskaps- och samlingspolitisk plan.

Tornedalens museum ger råd och handleder regionens lokalmuseiansvariga och de aktörer som tar emot Museiverkets stöd. Till nästa år har Keminmaa-föreningen ansökt bidrag för renovering av Keminmaa magasinmuseum och Tervola museiförening för uppdatering av informationsskyltar. I den regionala museiverksamheten sprids goda praxis och kulturarvsfostran utvecklas även när det gäller lokalmuseer.

Under nästa år försöker vi genomföra en del av de utvecklingsförslag, framförallt nätverksbyggande mellan lokalmuseiaktörer och regionens hembygds museer, som kom upp i Lapplands museidag-webbinarium som arrangerades i samarbete med övriga ansvarsmuseer i LAAVA-nätverket.

Lokalmuseernas presentationer på Tornedalens museums webbplats uppdateras och underhålls aktivt, och museernas synlighet utvecklas vidare genom att lyfta fram evenemang på Tornedalens museums sociala medier. Nätverksbyggande och museernas samarbete upprätthålls genom att arrangera och delta i regionala möten tillsammans med Hembygdsförbundet, Lapplands landskapsmuseum och lokala hembygdsföreningar.

I samband med den tillfälliga utställningen 2022 med Fjällboskap som tema vill vi skapa nya verksamhetssätt, som går ut på att tillfälliga utställningars museipedagogiska utbud förs ut till verksamhetsområdets kommuner i samarbete med lokala museer.

Regionala uppdraget kring kulturmiljö

Tornedalens museum arbetar på ett samordnat sätt som expertmyndighet för områdets bebyggda kulturmiljö, landskap och arkeologiskt kulturarv.

Kulturmiljöuppdraget genomförs utifrån den regionala plan som museet tagit fram. Under 2022 fortgår samarbetet med myndigheter och aktörer på nationell, landskaps- och kommunal nivå. Museet informerar regionens kommuner om sin roll som kulturmiljömyndighet samt kommer överens om arbetssätt med olika aktörer. Museet deltar i kommunernas lagstadgade utvecklingssamtal arrangerade av NMT-centralen samt i MRL-dagar.

Museet ger expertutlåtanden och kommer med ställningstaganden i anslutning till vård av kulturmiljö och deltar i myndighetsförhandlingar och planeringssammanträden. Byggforskaren och arkeologen ger råd i frågor som berör vård av kulturmiljö både för enskilda och organisationer. Museet deltar som sakkunnig även i andra projekt och utvecklingsplaner som berör kulturmiljön. Museets

byggforskare och arkeolog uppdaterar Fornminnesregistret och det egna datasystemet för kulturmiljö, Museets informationsportal (MIP).

Museet börjar uppdateringsarbetet av Torneås stadsarkeologiska inventering som genomfördes av Museiverket år 2000. I takt med det omfattande grävnings- och forskningsarbete som pågått över 20 år har inventeringen blivit föråldrad. Den uppdaterade inventeringen underlättar kulturmiljöarbetet vid museet men fungerar även som ett verktyg vid planering av åtgärder som riktas mot det gamla stadsområdet i Torneå centrum.

Museet samarbetar med Museiverket och Lapplands närings-, miljö- och trafikcentral i frågor som handlar om kulturmiljöer. Museet fungerar som sakkunnig och handledare i renoveringsprojekt och i objekt som fått statsbidrag från Museiverket och Hembygdsförening. Museet är medlem i samverkansgruppen för Lapplands kulturmiljö och landskapsvård samt i Norra Finlands kulturmiljösamarbetsgrupp som består av Lapplands, Norra Österbottens och Kajanalands regioners aktörer.

Museet deltar i arrangerandet av europeiska kulturmiljödagar tillsammans med Lapplands byggtraditionsförening. År 2022 är temat "Det hållbara arvet". En kulturarvsresa eller ett evenemang arrangeras tillsammans med Lapplands byggtraditionsförening eller Torneå hembygdsförening. Museet deltar i Finlands historiska städer rf:s verksamhet så långt det är möjligt.

Museipedagogiken inkluderar kulturmiljöfostran. Arkeologen bidrar till landskapstäckande, nationell och internationell synlighet när det gäller arkeologiskt myndighetsuppdrag och befrämjande av forskning. Projektsamarbete inom skyddande av arkeologiskt kulturarv, forskning och samarbete med olika aktörer utvecklas. Museet söker projektfinsiering till Mullankaivajat (jordgrävorna) från finska Kulturfonden tillsammans med Muonio kommun och församling. Projektets går ut på att låta årskurs 5 och 6 i Muonio lära sig att observera sin kulturmiljö och bekanta sig med forskning med hjälp av arkeologiska metoder. Arkeologen arrangerar besök och elevtillställningar till viktiga arkeologiska besöksmål i området i samarbete med lokalmuseer och hembygdsföreningar och ökar kännedomen om kulturarvsarbete och tillgänglighet i lokala evenemang.

Samarbetsprojekt

Museet är med i projekt som handlar om **Struves meridianbåge** och strävar efter att lyfta fram UNESCOs världsarv genom sin verksamhet. Målet för Lapplands Yrkeshögskolas Interreg-projekt **The Northern parts of the World Heritage Struve Geodetic Arc** är att öka kännedom om meridianbågen och turistisk marknadsföring. Projektet fortsätter fram till slutet av 2022. Museet är också med i en arbetsgrupp som ansvarar för förvaltning av världsarvets punkter i svenska Tornedalen; **Förvaltningsrådet för den svenska delen av världsarvet Struves meridianbåge**.

Levande tradition. Tornedalens museum samarbetar med föreningen ProSiika. Målet är att Torneälvens forsfiskekultur ska godkännas till Unescos förteckning över immateriellt kulturarv. Som stöd för ansökan har man bildat projektet **Tule mukhaan-Följ med** samt en arbetsgrupp. Museet är med som samarbetspartner för att ta fram en avsiktsansökan för Torneälvens traditionella forsfiskekultur år 2022.

Tornedalsrådet. Museet är med i Tornedalsrådets kultur- och besöksnäringsgrupp.

Industriturismens nätverk. Museet är med och arbetar för industriturismens utveckling genom att bl.a. delta i Industriturismens konceptutvecklingsprojekt som Lapplands yrkeshögskola driver (EAKR, Lapplands förbund, Vipuvoimaa EU:lta) och deltar i workshoppar där koncept utvecklas samt i annan verksamhet. Projektet "utvecklar koncept för industriturismen i Sjölapplands område tillsammans

med områdets besöksnäring, industri och andra intressenter." Projektets huvudman är Lapplands yrkeshögskola med Lapplands universitet och Kemi stad som samarbetspartners.

Utställnings-samarbete. Målet är att få en audioguidning av basutställningen på meänkieli. Utställningstexterna är förkortade i en finskspråkig form. Det som krävs i fortsättningen är att texterna översätts till meänkieli, läses in samt att man skaffar audioutrustning. Tanken är att finansiera projektet tillsammans med svenskarna.

Statens historiska museum producerar undervisningsmaterial till Sveriges historia-sidor. Ett tema för webbplatsen är Tornedalens historia. Museet har lovat producera en lektion om Tornedalens historia till webbplatsen i samarbete med en klass från Haparanda.

3MC-Nordiska fjällboskap. Kulturarv och genförråd – projektet. Det handlar om ett samnordiskt samarbetsprojekt där man under 2021–2022 forskar om fjällkons/lappkons kulturhistoria och genetiska arv. Museet har lovat att vara partner i projektet.

Marknadsföring och informationsverksamhet

Målgrupperna för museets marknadsföring och informationsverksamhet är lokala enskilda besökare, skolor, barnfamiljer, turister samt föreningar och företag. Samarbete med områdets guider ska förstärkas för att bredda ut museets kundbas.

Marknadsföring utvecklas med hjälp av en årsklocka. Årsklockan underlättar tidsplanering av marknadsåtgärderna och tydliggör arbetsfördelning. I planen antecknas museets årliga händelser, publikationstider för regelbundna meddelanden (elevinformation, minnesportfölj), byte av utställningar samt övrigt tilläggsprogram.

Om tillfälliga utställningar och evenemang informeras via evenemangskalendrar (Kaleva, Lapin meäninfo, museot.fi), på museets egna internetsidor (www.tornio.fi/tornionlaaksonmuseo) samt via Sjölapplands museers gemensamma webbsidor (www.merilapinmuseot.fi), Torneå stads webbplats och på museets sociala medier Instagram och Facebook. Att Museot.fi –sidorna uppdateras är viktigt eftersom museikortsinnehavare får information om museets verksamhet genom denna webbplats. Information om utställningar och evenemang kommer i fortsättningen även skickas via museets sändlista. Genom e-postsändlistan skickas aktuell information om kommande verksamhet i form av en nyhetssammanfattning 2–4 gånger per år.

Affischer om utställningar och arrangemang tas fram och skickas alltid åtminstone till stadshuset i Haparanda och Torneå, till bibliotek, barnavårdscentraler och vissa samarbetspartners. Skolorna får affischer om program riktat till barn och om nya utställningar. Pressmeddelanden skickas om utställningar och museets egna tillställningar. Marknadsföringen utvecklas vidare för att få utställningsaffischerna att på ett bättre sätt nå ut till skolorna, kommunhusen, biblioteken och barnavårdscentralerna i regionalmuseets verksamhetsområde. Att utöka marknadsföringen till exempel till barnavårdscentraler, ungdomsförvaltning och församlingens ungdomsarbete övervägs.

Stadens visningsutrymme på LCD-tavlor bokas utan kostnad alltid när en ny utställning öppnas.

Museet är med i den regionala marknadsföringen mot besökarna. Samarbete med turistguider och föreningar ska effektiviseras.

Museets huvudbroschyr delas lokalt och regionalt till hotell- och övriga övernattningsställen och besöksmål. Broschyren är på fyra språk: finska, svenska, engelska och ryska. Meddelandena görs huvudsakligen på både finska och svenska. Den årliga utställningskalendern görs även på engelska för museets Internetsidor. Vi strävar efter att effektivisera marknadsföring av webb- och tillfälliga utställningar och minnesportfölj i hela regionen.

Ett nyhetsbrev om museets verksamhet och utställningar samt workshoppar i anslutning till dessa skickas till skolorna minst två gånger per år, under höst- och vårterminen. I nyhetsbrevet finns information om hur museets utställningar kan nyttjas i olika skolämnen. Nyhetsbrevet delas till lärarna som utskrifter och skickas till skolorna. Möjligheten till digital information till lärarna utvecklas. Man kan till exempel göra en e-postlista med adresser till intresserade lärare. Läromaterial på museets webbsidor utvecklas och utökas så långt det är möjligt.

Sociala medier nyttjas som komplement till marknadsföringen för att kommunicera med allmänheten. På Facebook och Instagram kan allmänheten ställa frågor till museets representanter och göra förfrågningar om museets material. Kampanjer i samband med utställningar och aktuella besparingar arrangeras i sociala medier. Museets Youtube-kanal nyttjas i utställningarnas marknadsföring, genomförande av evenemang och i presentation av utställningsinnehåll.

Museets föreläsningar vid olika tillställningar arrangeras i möjligaste mån som hybridevenemang så att de kan följas även på distans.

Allmänhetens kännedom om museet som sakkunnig förstärks genom att berätta om museipersonalens olika arbetsuppgifter för den breda allmänheten. Personalens presentationer genomförs genom att publicera videor och/eller inlägg.

Basutställningens guidningar så som den befintliga "Flygande häxor och vackra spöken"-temaguidningen utvecklas vidare och marknadsförs aktivt bland annat till företag.